

Boekverslag Het lelietheater (Lulu Wang)

Neeltje Post

© havovwo.nl (januari 2003)

---

1. Beschrijvingsopdracht.

1) Titelbeschrijving:

Lulu Wang,	<i>Het lelietheater, een jeugd in China</i>
Amsterdam:	Vassallucci, januari 2000, 28° druk, (gebonden)
1e druk (paperback) :	februari 1997

2) Motivatie:

Ik heb dit boek gelezen, omdat ik ooit een interview met Lulu Wang gelezen had, en een (deel van) een kort verhaal van haar. Dat boeide mij, en ik had bovendien goede verhalen over dit boek gehoord van mijn buurvrouw, die mij ook het boek te leen aanbood.

3) Samenvatting van de inhoud:

Het boek bestaat uit vier delen. Achtereenvolgens komen de jaartallen: 1972, 1971, 1973, 1974 aan bod. In het eerste deel (1972) komt Lian met haar moeder in een strafkamp voor intellectuelen terecht. Lian zat eerst in een kinderopvangcentrum, maar omdat ze een huidziekte heeft mag ze met haar moeder mee naar het kamp. Lian vindt het wel fijn dat ze uit het nare opvangcentrum weg mag en weer bij haar moeder mag zijn. Eenmaal in het kamp hoeft Lian niet te werken zoals alle anderen. Ze is ook het enige kind in het kamp. De intellectuelen in het kamp moeten wel werken om zo proletarisch bewustzijn te kweken. Af en toe mogen de mensen uit het strafkamp een weekend naar huis. Tijdens zo'n verlofweekend komt Kim, de beste vriendin van Lian, naar haar toe om haar een medicijn tegen haar huidziekte te geven. Ze offert hun grootste bron van leven, namelijk de kip, op voor Lian. In het strafkamp zitten de beste leraren van heel China. Omdat Lian ook les moet krijgen, mogen verschillende leraren een uurtje minder werken voor haar. Een van Lians leraren is Qin, een professor in de geschiedenis. Lian heeft op haar gewone school alleen nog maar geschiedenis gehad op de manier waarop de regering het voorschreef. Dat was niet geschiedsgetrouw, maar alleen maar om Mao en zijn visie op te hemelen. Qin vertelt haar echter het ware verhaal van de geschiedenis van China. Hierdoor krijgt Lian een hele andere kijk op haar land en zijn regering. Het is wel strafbaar wat Qin doet en daarom moeten ze het heel voorzichtig doen. Als Qin een baan in de molen krijgt aangeboden, neemt hij die aan. Lian gaat daar dan ook een paar uur per dag werken en zo krijgt ze onder het werken les in geschiedenis. Het lawaai van de molen overstemt nu het geluid van de les en bovendien krijgen de mensen die bij de molen werken beter te eten dan de anderen. Lian is erg onder de indruk van haar geschiedenislessen en wil ze graag ergens kwijt. Omdat iedereen moet werken en haar geschiedenisvisie anders was dan de voorgeschreven geschiedenis kon ze het niet aan iemand anders vertellen. Ze gaat colleges geven bij een vijver achter de barakken. Daar kan niemand haar horen, alleen de vissen, kikkers en andere dieren. Het wordt haar favoriete plek en ze noemt het 'het Lelietheater'. Ze nodigt ook Qin uit om daar een aantal keer naar haar te komen luisteren. Later leert ze 'Kannibaal' kennen. Hij is een boeddhistische monnik. Ze hecht zich erg aan hem en neemt hem ook een aantal keer mee naar het lelietheater. Aan het einde van het eerste deel wordt de moeder van Lian vrij gelaten uit het kamp en gaan ze weer terug naar huis.

Het tweede deel (1971) is van voor de kamptijd. Lian zit op school. Ze komt uit de eerste kaste, dat is de hoogste, en ze zit bij allemaal verschillende mensen uit verschillende kasten in de klas. Lian voelt zich niet helemaal thuis bij de mensen uit haar kaste. Ze wil graag vriendschap sluiten met Kim, een meisje uit de derde kaste dat erg gepest wordt door de anderen. Kim vertrouwt Lian alleen helemaal niet en rent iedere keer weg als Lian toenadering zoekt. Lian wil Kim helpen om gekozen te worden tot Leerling van de Drie Deugden. De deugden zijn: proletarische gedachten koesteren, hoge cijfers halen en goede sportprestaties leveren. Over de proletarische gedachten hoeft Lian zich niet druk te maken voor Kim. Als dochter van een boerenarbeider koestert Kim namelijk automatisch proletarische gedachten. Aan de goede cijfers en sportprestaties daarentegen moest nog gewerkt worden. Door een lijst van Lian komen de twee meisjes in contact en voortaan gaan ze iedere morgen oefenen met hardlopen. Kim blijkt en hele goede conditie te hebben. Ook gaat Lian Kim helpen bij haar huiswerk om zo haar schoolprestaties te verbeteren. Als het net

Boekverslag Het lelietheater (Lulu Wang)

Neeltje Post

© havovwo.nl (januari 2003)

---

een beetje goed gaat wordt de moeder van Lian naar een strafkamp gestuurd en moet Lian naar een opvangcentrum. Ze moet dus van school af en zal Kim een hele tijd niet meer zien. In het opvangcentrum krijgt Lian een allemaal witte vlekken op haar huid. Omdat niemand gelooft dat het ernstig is gaat Lian alleen naar het ziekenhuis. Daar blijkt dat ze een ernstige huidziekte heeft, vitiligo.

In het derde deel (1973) is Lian weer thuis en zit ze weer op haar oude school. Lian merkt dat ze op school erg achter loopt. In het kamp hebben de leraren haar hele andere dingen geleerd dan die ze op school moet weten. Kim en Lian gaan weer samen trainen en huiswerk maken. Als de Herfstspelen beginnen doet Kim mee met de 1500 meter hardlopen. Dat is het favoriete onderdeel en de hele school komt kijken. Kim wint de race en verbreekt zelfs het record van de school. Lian verwacht dat Kim nu net als alle voorgaande winnaars benijd zal worden en niet meer gepest. Maar dit valt tegen, Kim wordt nog net zo hard gepest als altijd. Het is een hele teleurstelling voor de twee meisjes, maar ze gaan door met het huiswerk maken. De hele klas moet voor een stage gaan werken op het platteland. Kim doet dit het beste en krijgt dus ook het hoogste cijfer, maar ook dit betekent geen verandering in gedrag van de anderen tegenover Kim. Ze is en blijft de verdoemde derde-kaster die door iedereen genegeerd, vernederd en geënd moet worden.

In het vierde deel (1974) komt de vader van Lian weer thuis. Hij heeft gewerkt in de woestijn en is dokter. Hij krijgt twee kaartjes voor het Nieuwjaarsgala. Dit is een feest voor alleen de allerchicste mensen. De ouders van Lian willen er niet heen, dus gaan Kim en Lian samen. Kim kijkt haar ogen uit en geniet van alle weelde. Lian hoort later dat Kannibaal op sterven ligt in het ziekenhuis. Ze was nog een keer naar hem toe geweest nadat ze uit het kamp was gekomen, maar de band tussen de twee was verstoord. Daarna was ze hem nooit meer komen opzoeken, maar nu ging ze toch naar het ziekenhuis. Daar neemt ze afscheid van hem. Als de cijferuitslag van school komt blijkt dat hun harde werken zijn vruchten afgeworpen heeft. Kim heeft allemaal goede cijfers gehaald. Alsnog wordt Kim uitgelachen door haar medeleerlingen en de volgende dag verschijnt ze niet op school. Kim wil geld verdienen met het verzamelen van ijzer op het fabrieksterrein. Lian komt haar na schooltijd helpen en omdat ze zo veel sneller werken komt Kim weer naar school. Als Kim eindelijk genoeg geld bij elkaar heeft verdiend om ook eens een leuke jas van de nieuwste mode te kopen gaat ze dat doen. Vol trots komt ze de volgende dag op school. Iedereen lacht haar uit, want haar grote trots blijkt een ordinaire regenjas te zijn. Er komt een nieuwe politieke campagne op school waar alle leraren onder leiden. Er wordt geen les meer gegeven, de leerlingen mogen alleen nog maar bekritiseringartikelen schrijven over hun leraren. Kim komt niet meer naar school. Ze heeft zich aangesloten bij een straatbende en door haar ingenieuze ideeën heeft ze zich opgewerkt tot leidster van de groep. Kim wil Lian nooit meer zien. Na een tijdje komt Kim weer op school. Nu ze bij de bende zit heeft ze genoeg geld en ze loopt dan ook in de laatste mode. Niemand durft haar meer te pesten. In de herfstvakantie gaan ze op schoolkamp naar Miru, een klein eilandje. Kim gaat ook mee en ze moet slapen in het schoonmaakhok. Er gebeuren allerlei rare dingen op het eiland. De stroom valt af en toe uit, de boot, het enige verbindingsmiddel met het vaste land, is opeens stuk en ook de roeiboten zijn verdwenen. De dieseltank is ook opeens leeg en Lian denkt dat ze weet wie dit allemaal op haar geweten heeft, Kim. Het water en het voedsel beginnen op te raken en Lian besluit haar vermoeden te vertellen aan de directeur. Kim voelde dit echter al aan en heeft zich op tijd uit de voeten gemaakt. Ze verschuilt zich ergens in het bos. Op een nacht gaat Lian haar opzoeken en instinctief komen ze elkaar tegen. Kim is vastbesloten wraak te nemen op haar klasgenoten en zelfs Lian kan haar daar niet vanaf brengen. Alleen Lian wil ze nog wel helpen, maar dan door haar ter plekke dood te steken zodat ze niet de verschrikking hoeft mee te maken die Kim in petto heeft. Kim wil het gebouw waarin iedereen slaapt 's morgens vroeg in de brand steken met de olie uit de dieseltank die ze nog heeft. Lian rent weg en zorgt ervoor dat iedereen de nacht doorbrengt op het strand. De volgende morgen komt er een boot aan met een aantal soldaten erin. Lian wil niet vertellen waar Kim zich schuil houdt, maar ze hebben al een vermoeden. Net als Lian besluit dat het toch maar beter is om de soldaten naar Kim te leiden hoort ze dat de soldaten de plek waar Kim zich verschuilde opblazen. Er blijft niets van de plek over.

Boekverslag Het lelietheater (Lulu Wang)

Neeltje Post

© havovwo.nl (januari 2003)

---

4) Uitgewerkte persoonlijke reactie:

Onderwerp:

Het onderwerp van het boek is de jeugd van een meisje in China tijdens de culturele revolutie. Dat staat eigenlijk ook al in de titel. Ik vind het een interessant onderwerp, omdat ik daar al eerder een klein stukje van gelezen, wat mij erg boeide. Strikt genomen ligt het onderwerp niet in mijn belevingswereld omdat ik niet in China ben opgegroeid, en zeker niet in de culturele revolutie. Aan de andere kant waren veel dingen ook wel herkenbaar, omdat ik ook zo oud ben geweest, en het schoolleven ken enz. Ik ben door het boek niet anders gaan nadenken over het onderwerp, omdat ik er daarvoor nog geen mening over had. Het boek is helemaal niet oppervlakkig. Het gaat juist diep in op de gevoelens van Lian, en veel dingen worden "op z'n chinees" omschreven.

Gebeurtenissen:

Ik vind verschillende gebeurtenissen in het boek belangrijk, en allemaal omdat ze van belang zijn voor het verlopen van het verhaal. Als het ene niet was gebeurd, konden de andere dingen ook niet gebeuren. De gebeurtenissen die ik belangrijk vind: het ontstaan van de vriendschap tussen Lian en Kim, de ontdekking van haar huidziekte en daaropvolgend het verblijf in het kamp en de beslissing van Kim om zich bij de jeugdbende van Erfu aan te sluiten. Erg schokkend vond ik de dood van Kim. Ik vind de gebeurtenissen erg geloofwaardig. Dat komt omdat ik weet dat het boek voor het grootste gedeelte autobiografisch is;

"Wat Lians personage betreft: ik heb gezegd dat dit boek voor 70% autobiografisch is; welk deel precies, daarop wil ik geen antwoord geven, als je dat niet erg vindt. Kim, Professor Qin en Oom Kannibaal zijn geen specifieke mensen, maar symbolische figuren. Ik heb wel soortgelijke mensen in mijn leven gekend. Vooral het einde van het boek is tragisch, ten eerste omdat het de werkelijkheid van de Culturele Revolutie weergeeft, en ten tweede omdat ik mensen wil laten weten dat onderdrukking en discriminatie van mensen zoals Kim niet zonder gevolgen blijven." (toelichting Lulu Wang,

www.luluwang.nl/pdfDocs/lelietheater.pdf).

Ik heb het boek, ondanks dat het bijna vijfhonderd bladzijden waren, makkelijk weggelezen. Het bleef gewoon boeien. En op de achterkant stond ook dat Kim wraak zou nemen, dus ik wilde heel graag weten wat dat was.

Personages:

Ik vind de hoofdpersoon geen heldin. Het is een gewoon meisje. Toch bewonder ik haar wel, zoals ze het vol heeft gehouden in het strafkamp, en de vriendschap met Kim was ook niet makkelijk. De karaktereigenschappen van Lian worden wel goed duidelijk. Je hebt echt het idee dat je haar kent. Ik vind Lian een levensecht personage, omdat dit boek grotendeels autobiografisch is. Ik kon me wel verplaatsen in de hoofdpersoon, omdat haar gevoelens goed worden beschreven, zodat je echt met haar mee kan leven. Het gedrag van Mao keur ik sterk af, en ook het gedrag van Kim, als ze zich bij de jeugdbende aansluit, en vooral als ze de leerlingen gijzelt op het eiland Miru. Toch kan ik ook wel begrijpen waarom ze dat gedaan heeft. Er zat eigenlijk niets anders op voor haar, wilde ze een beetje leven hebben, moest ze haast wel bij de jeugdbende horen, en ze is haar hele leven getreiterd en geminacht (en op wat voor manier!), dus het is niet onbegrijpelijk dat ze wraak wil nemen. Maar tussen de leerlingen bevonden zich ook kinderen zoals Lian, en die zou ze dan ook vermoord hebben. Toch zou ik dat geloof ik niet doen. Ik kan er niet tegen als mensen zomaar gedood worden. Ook niet als ze zo getreiterd worden trouwens. De reacties van Kim zijn niet voorspelbaar, dat houdt het verhaal levendig.

Opbouw:

Het verhaal is heel gemakkelijk opgebouwd, doordat er elke keer aangegeven wordt om welk jaar het gaat. Wat ik ook heel mooi vond, is dat er voor elk deel een chinees gedicht stond, dat in verband stond met wat er in dat deel verteld werd.

Boekverslag Het lelietheater (Lulu Wang)

Neeltje Post

© havovwo.nl (januari 2003)

- deel 1: *De zee
van droefenis
strekt zich uit
tot in het oneindige*
- Maar
keer u om:
aan uw voeten
ligt de veilige kust*   *boeddhistische spreuk*
- deel 2: *In de hemel als een biyi-vogel
elk een vleugel en een oog
eenzelfde ritme en eenzelfde doel
Twee lianli-takken hier op aarde
ontsproten aan een wortel*   *Bai Juyi, anno 807*
- deel 3: *Als ze zich omdraait en glimlacht
springen de dalia's uit hun knop
Waar ze ruisend voorbijgaat,
schieten de lelien hoog op*
- deel 4: *Zelfs een kaars
draagt een vurig hart
en druppelt rode parels
voordat het afscheid u omhelst*   *Du Mu, negende eeuw*

Er zitten enkele flashbacks in het verhaal, maar je merkt heel goed dat het een flashback is. Ik vind dat het goed in dit verhaal past. In je eigen leven denk je ook wel aan het verleden, en dus is dat in een boek dat (een deel van) het leven van iemand beschrijft ook bijna vanzelfsprekend. Je ziet het boek door de ogen van 1 persoon, Lian. Ik vind dat een goede manier omdat het een levensbeschrijving van iemand is, maar om meer over de culturele revolutie te weten te komen kan je beter het verhaal door de ogen van meerdere personen zien. Het boek boeide meteen. Dat komt omdat je bijna meteen in het heropvoedingskamp terecht komt, wat erg boeiend is, en daarna blijft het boek je steeds vasthouden. Ik weet niet of dat ook zo zou zijn als je gewoon met 1971 begint en daarna 1972 en de rest doet.

Taalgebruik:

Het taalgebruik in het boek is heel makkelijk te begrijpen. Ik vind het leuk dat ook heel veel Chinese uitdrukkingen en woorden tussen zitten, want daardoor krijg je toch meer sfeer in het boek. Achter in het boek staat een lijst met vertaling van en uitleg over Chinese woorden en uitdrukkingen, daardoor kon je ook het Chinees goed begrijpen.

5) Recensie van het boek:

<http://www.luluwang.nl/recensies/lelietheater>

Uit: De vrijzinnige lezer; dec. '97
Andermaal chinees lief en bestsellerleed

Boekverslag *Het lelietheater* (Lulu Wang)

Neeltje Post

© havovwo.nl (januari 2003)

Deze "literaire memoires" zijn een van de meest opzienbarende debuten van de jongste jaren. Deze in het Nederlands schrijvende auteur brengt een sterk autobiografisch gekleurd relaas over haar traumatische jeugdervaringen in de jaren '70, tijdens de hoogtijdagen van de culturele revolutie. Voor haar hield die autotherapeutische neerslag een louteringsperiode in na een periode van woede, terreur, menselijke ellende enz. Door de voorkeur te geven aan het Nederlands kon ze meer afstand nemen van het doorstane leed.

Bovendien bediende ze zich van een alter ego: het twaalf-jarig meisje Lian dat dankzij de openbaring van vitiligo als huidziekte (een soort albinisme met witte vlekken) haar moeder mocht vergezellen naar een heropvoedingskamp. Op die periode kijkt de schrijfster eerder positief en mild terug. zij ontdekt er niet alleen het "lelietheater" als metafoor voor haar vrijheid en veiligheid. Zij krijgt er de beste leermeesters die verbannen waren als bourgeois intellectuelen om heropgevoed te worden in het licht van de verheerlijking van de boeren en proletariërs. Zo leerde professor Qin haar als historicus zelfstandig denken, oom Kannibaal daarentegen leerde haar relativiseren en het geluk en de bevrijding in haarzelf zoeken. In een flashback in deel II beschrijft de auteur de periode voor de strafkamptijd. In deel III en IV sluit ze chronologisch weer aan bij haar oude omgeving en schooltijd. Hierin snijdt ze een tweede thema aan: het blijvend kastensysteem in China ondanks het communistisch streven naar meer gelijkheid en rechtvaardigheid. Haar geïdealiseerde en onvoorwaardelijke verbondenheid met haar schoolvriendin Kim, een veracht en vernederd meisje uit de modderbuurt van de derde kaste, primeert hierin. Deze bijna zuiver zusterlijke liefde helpt haar de juiste verhouding te vinden tot heel wat mensen!

Dat dit verhaal uitmondde in een ongeëvenaarde bestseller heeft meerdere oorzaken. De auteur onthoudt zich niet alleen van sociaal-politiek commentaar en uitweidingen. Zij bekeek de feitelijkheid met begrip en liefde. Haar lyrische stijl met een kinderlijke droomwereld en de dramatische spanning zorgen voor een filmisch scenario van een toch persoonlijk verhaal waarin de eigen jeugdervaringen niet verloochend worden en anekdoten de politieke realiteit naar de achtergrond verdringen. Met het tragisch slot houdt ze bovendien elke lezer waar dan ook een spiegel voor om hem aan het denken te zetten.

(Paul van den Wijngaerde)

6) Secundaire literatuur over de schrijfster van het boek:

Trouw, 8 februari 1997

NOOIT GELUKKIG, NOOIT VERDRIETIG, LULU WANG

HANS MARIJNISSEN

In het Chinese strafkamp trad zij als kind op in haar eigen Lelietheater, met de waterplanten als gehoor. Nu presenteert de volwassen Lulu Wang zich aan de wereld. De debuutroman die zij in het Nederlands schreef, is ingekocht door uitgeverij in maar liefst elf landen. Een gesprek over double thinking, de keuze tussen woord en beeld, en de Culturele Revolutie die toch ook heeft verrijkt.

Het etiket met perziken heeft ze eraf geweekt en Wang beplakte het glas vervolgens met Chinese aforismen, zinspreuken. 'Ik ben mooi', is er een van. Maar ook: 'Mijn boek is een wereldsucces', 'Ik ben slank', en 'Ik word omringd door lieve mensen'.

Het zijn gedachtes, wensen, maar bij Wang zijn die wel stuk voor stuk uitgekomen. Ze is mooi, ze is slank, ze heeft haar liefde gevonden en haar debuut *Het Lelietheater* is een wereldsucces. Nog voordat het werd uitgegeven, kochten elf landen de rechten. De 36-jarige Wang, opgevoed in het proletariaat, is miljonair geworden op basis van twee hoofdstukken die in oktober op de Frankfurter Buchmesse werden gepresenteerd.

Lulu Wang, sinds zeven jaar docente Chinees en Engels aan de Hogeschool van Maastricht, is de eerste Chinese die een roman direct in het Nederlands heeft geschreven. Ze verhaalt in *Het Lelietheater* over haar jeugd in het China van de Culturele Revolutie. In opdracht van Mao Zedong moesten de hoge kasten waartoe ook Lulu en haar familie behoorden, in strafkampen 'heropgevoed' worden, terwijl de lagere kasten in de ogen van Mao tot de hogere gerekend moesten worden. Wang beschrijft in haar voor een groot deel autobiografische boek de vriendschap tussen haar (ze heeft zichzelf Lian genoemd) en Kim, een meisje uit de lagere kaste dat vanwege haar geringe status op school gepest en gemarteld wordt. Die rollen worden omgedraaid als de veertienjarige Lian met haar moeder naar het strafkamp moet. Het is nu Kim die Lian moet helpen, onder andere aan medicijnen die de uitbreiding van haar vitiligo, een huidaandoening, moeten tegengaan.

Dat het boek voor een groot deel autobiografisch is, bewijzen de witte vlekken op de benen van Wang, die met haar

Boekverslag Het lelietheater (Lulu Wang)

Neeltje Post

© havovwo.nl (januari 2003)

---

jampotje heeft plaatsgenomen in een enorme mint-groene bank met rolkussens. Op een stereotentje staat houtsnijwerk, naast de Blokkerspiegel hangt een gewaad. Dit is China te Maastricht. Soms is bij Wang zelfs een zachte 'g' te horen.

De taal, de Nederlandse taal wel te verstaan, is voor haar een essentieel instrument geweest bij het schrijven van haar boek over zo'n ingrijpende periode van haar jeugd. Hoewel het soms moeilijk was zulke vroege herinneringen in een vreemde taal te noteren, had Wang haar verhaal niet in het Chinees kunnen schrijven. "Als ik me stoot, moet je niet direct naar me toekomen met de vraag wat er is of hoe het gaat. Mijn reactie zal zijn: laat me met rust. Als je erge pijn hebt, wil ik eerst even bijkomen. Ook als ik verdrietig of boos ben, kan ik daar niet direct over praten. Ik moet de emoties eerst laten zakken, afstand nemen, zodat ik kan analyseren. Wat betreft mijn jeugdervaringen in China hebben de voorbijgeleden jaren een temporele afstand geschapen en de Nederlandse taal een linguïstieke. Over het kamp kan ik alleen verhalen in de derde persoon verleden tijd, en dan in een vreemde taal. Alleen zo kan ik de gevoelens die aan mijn huid zijn verkleefd, neerzetten op papier."

Wang, dochter van een historica en een arts, kwam na haar studie Engels aan de universiteit van Peking naar Nederland - niet als vluchteling benadrukt ze, maar omdat ze meer van de wereld wilde zien. Haar vertrek uit haar intellectuele milieu in China en haar nieuwe start in Nederland deden haar opnieuw herinneren aan haar vriendin Kim uit die lagere kaste. Waren in China de maatschappelijke posities van de twee door Mao al herhaaldelijk omgedraaid, in Nederland voelde Wang zich na aankomst zoals Kim zich destijds als veertienjarige in haar klas moet hebben gevoeld. "Ik kwam hier en ik had niemand, helemaal niemand. Ik was een kleurling, een vreemdeling. Ik had dan wel een goede baan, maar ik voelde me een nul. Ik kwam echt van een koude kermis thuis", probeert Wang een Nederlands gezegde. "Het is zo moeilijk je weg te vinden, je plek te vinden en waarom zouden de Nederlanders je helpen - hoe vriendelijk zij ook zijn. Ze kennen je niet eens." Wang had medelijden met Kim, ze dacht eraan hoe zij zich al die tijd staande heeft moeten houden. Maar ze had ook medelijden met zichzelf, voelde zich Kim. "In China is Lulu Lian, in Nederland is Lulu Kim. Ze zijn inwisselbaar. Uiteindelijk besloot ik door het schrijven van mijn boek een eigen plekje te creëren, een boek over de verschillende kasten, de vriendschap die tussen die twee kan ontstaan en over de betrekkelijkheid van die posities."

De Nederlandse taal was voor Wang dan wel het hulpmiddel bij het beschrijven van haar jeugd, ze beheerst de taal niet honderd procent, is vaak nog op zoek naar de juiste woorden. In zulke gevallen maakt ze gebruik van een kenmerk van de Chinese taal: ze gaat over tot het beschrijven van beelden. "De Nederlandse taal is er een van codes. A staat voor stoel, B staat voor tafel." Met een vinger wijst ze naar de tafel: "Dit is een bandrecorder. Maar in het Chinees zou je kunnen zeggen dat dit een kastje is waar geluid in en uit gaat, net als bij een toverdoosje. En het werkt op een klein dingetje dat energie geeft en energie is zo doorzichtig als lucht, zo machtig als lucht en zo allesomvattend als lucht. Je kunt het niet voelen, en niet vastpakken. Maar als je diep ademhaalt, voel je het wel."

"Wij Chinezen houden van beelden, en als ik Nederlandse woorden niet kan vinden, gebruik ik die. Mijn gebrek is zo mijn kracht geworden. Beelden zijn ook sterker dan woorden. Mijn ambitie is een bijdrage te leveren aan het verlevendigen van de Nederlandse taal, het verrijken ervan, nee: het vertederen, dat is het goede woord. De taal is zo hard. In het Nederlands zeg je: 'Ik hou van jou!' Klaar! In het Chinees zeggen we: 'Zelfs als de bergen afgevlakt zouden worden, en de zeeën uitgedroogd, zou ik toch van je blijven houden.' En zo kan ik nog wel doorgaan. Chinezen associëren, maken er meteen een heel verhaal van. Sommige noemen Chinees een bloemrijke wordy-taal. Maar het zijn geen woorden, het zijn gevoelens. Als je iemand liefkoost, moet je hem niet één keer aaien. Een aai is geen aai. Je moet hem zodanig aaien dat je een bepaald volume opbouwt. De Chinese taal gaat dóór, tot er een effect ontstaat. Nederland kent dat niet, hier zegt men: 'We gaan ervoor!' Punt. Ik zit vaak te balanceren tussen dat Chinese beeldende, dat rijke, en dat Hollandse nuchtere. Ik vind halfbloedjes zo mooi. En mijn taal is een halfbloed: een product uit de liefde voor Nederland en die voor China."

In haar dankbetuiging die in haar boek is opgenomen, zegt Wang haar geschrift als een 'watermeloen' te beschouwen, die zich heeft kunnen ontwikkelen door de wind die het zaad over de vruchtbare aarde heeft uitgestrooid, de regen die het heeft besproeid, de zon, de mineralen en andere stoffen die de spruit hebben gevoed. Ze doelt op haar familie, vrienden, maar ook het strafkamp hoort in dat rijtje thuis, zegt Wang. De Culturele Revolutie is een periode die ze niet had willen missen, zegt opmerkelijk genoeg een schrijfster. Juist door die periode, toen ze als kampmeisje privé-les kreeg van tal van belangrijke Chinese intellectuelen, is ze geestelijk zo rijk geworden. Maar ook hebben de ziekten en honger haar sterk gemaakt. "Ik heb daar een vaccin tegen pijn en verdriet kunnen ontwikkelen. Ik zeg: omarm het als liefde, omdat ik weet dat er na verdriet weer geluk komt. Als je niet weet wat verdriet is, weet je ook niet wat geluk is."

Boekverslag Het lelietheater (Lulu Wang)

Neeltje Post

© havovwo.nl (januari 2003)

En ik denk soms dat jullie Nederlanders dat niet weten. Omdat jullie verwend zijn. Kunnen de jongere generaties zich voorstellen hoe het is om thuis te worden lastiggevallen door veiligheidsmensen, gecontroleerd te worden op politiek incorrecte relaties, verraden te worden door de burens? Nee, maar ze weten ook niet wat intens geluk is."

Wangs jeugd in China, het opgroeien met waarden die van de ene op de andere dag wisselen, heeft haar extreme onzekerheden gebracht. "Je wist als kind dat A goed was en B niet. De dag erop was B goed en werd A vervolgd. Ik heb destijds mijn eigen waarden niet kunnen ontdekken en ontwikkelen. Wij Chinezen hebben een gespleten mentaliteit gekregen, lijden aan double thinking, zoals George Orwell dat heeft beschreven. De partij zegt: 'Kenniss is niet goed, wie geleerd heeft, is de doodgraver van het communisme, is een spion van het kapitalistische Westen'. In ons hart weten we dat iemand die geleerd heeft, meer kennis heeft van de wereld, hij is rijker, verdient respect. Toch moeten we met onze mond iets anders zeggen, anders worden we verraden. Ik woon nu al jaren in Nederland, maar ik kan nog steeds niet blij zijn om iets dat blijmakend is. En ik kan niet verdrietig zijn om iets waarover je kunt treuren. Omdat verdriet blijheid betekent en blijheid verdriet. Ik kan genieten van een mooi boek, maar dat is tegelijk bourgeois. Dus ben ik verdrietig, ik heb een zonde begaan. Mooie kleren idem dito, ze worden door de partij verfoeid. Ze zijn de etalage van het kapitalisme. Dat gevoel heb ik nu nog. Ik voel me schuldig. Het is zo moeilijk me gelukkig te maken. Ik weet niet wie of wat ik wil. Ik word verlamd. Ergens in me zit een schakelaar: goed is fout en fout is goed. Ik moet eerst door een lang ontgiftigingsproces om dat dubbele kwijt te raken."

Wang is blij verrast met de aandacht die haar werk momenteel krijgt, ze voelt dat ze zich weer van een Kim naar een Lian heeft gewerkt. De uitgever staat in de rij, terwijl ze soms maar een flard van haar boek gelezen hebben. "Maar als je een zoute druppel proeft, weet je hoe de zee smaakt", zegt ze. Ze gelooft in haar persoonlijke kwaliteit, haar stijl en haar ritme, maar erkent dat haar boek ook meegaat op de golf van aandacht voor Chinese literatuur van dit moment. "Lange tijd is er helemaal niets over China gepubliceerd. Alleen werken die door de partij waren goedgekeurd of van buitenstaanders die het land niet werkelijk konden doorgronden. Weer later kwamen de meer historische werken over China. Pas in deze laatste jaren kan de wereld kennismaken met de gevoelens van de Chinezen. Er komen romans geschreven door Chinezen, over het innerlijke van de mensen, over hun eigen ervaringen." En zo'n boek staat in nog geen enkele boekenkast, zegt Wang.

II. Verdiepingsopdracht

- 1)
  - a) Ik verwachtte dat het een ingrijpend boek zou zijn, over de moeilijke jeugd van een meisje dat in China opgroeit tijdens het regime van Mao Zedong. Maar ik verwachtte dat het ook een mooi boek zou zijn.
  - b) Mijn verwachtingen zijn helemaal uitgekomen. Maar dat komt omdat ik voor het lezen van het boek, toen ik had besloten dat ik dit boek zou lezen, eerst nog recensies en wat informatie over het boek en de schrijfster gelezen.
- 2)
  - a) De tijd: Het boek beslaat een tijd van vier jaar. Het zijn de jaren 1971 t/m 1974. De tijd die het kostte om het boek te lezen weet ik niet precies, maar het zal zo'n tien uur geweest zijn. Het boek heeft 495 bladzijden (met van die kleine lettertjes!)
  - b) De personages:
    - Lian.
Lian begint het boek als 12 / 13 jarig meisje van de eerste en de hoogste kaste, ze groeit door in het boek. Ze is slim en intelligent, haalt goede cijfers en heeft geen problemen met de klas, ze hoort alleen niet echt bij een "groep" in de klas. De andere eerste-kastemeisjes accepteren Lian wel als een van hen, maar Lian ziet ze niet als vriendinnen. Later in het boek sluit ze vriendschap met Kim.
Lian is lang en dun en heeft donker haar. Ze is bepaald niet onaantrekkelijk, maar helaas gooit de huidziekte vitiligo roet in het eten: ze komt onder de lelijke witte vlekken te zitten (later in het boek gaat de vitiligo wel weer weg).
Ze is het hele boek door erg verwonderd over wat al die grote mensen doen en ze is erg nieuwsgierig.
    - Kim.
Kim is van de derde en laagste kaste. Ze is iel, klein en viezig. Ze woont in de modderhuisbuurt van de stad, thuis hebben ze weinig geld en moeten ze er van alles voor doen om het te krijgen: ijzer zoeken en lucifersdoosjes lijmen zijn enkele voorbeelden.
Kim is beresterk, maar toch erg bang, bang voor het gepest van de klas, bang voor de kinderen van de

Boekverslag Het lelietheater (Lulu Wang)

Neeltje Post

© havovwo.nl (januari 2003)

---

vuilnisbelt. Ze is hierdoor erg schichtig geworden, ze komt elke dag op het laatste moment de klas binnen om de pesterijen te ontlopen en ze spreekt met niemand.

In het begin weert ze Lian ook van zich af, maar later vertrouwt ze Lian en worden ze dikke vriendinnen. In het vierde deel van het boek wordt ze leidster van een straatbende, waardoor ze hard en terroristisch wordt.

- c) De structuur en samenhang: Het boek heeft een duidelijke indeling. Het wordt (bijna geheel) chronologisch verteld. Alleen de jaren '71 en '72 worden omgedraaid. De dromen van Lian worden schuingedrukt weergegeven, zodat je duidelijk kunt zien wat werkelijkheid is en wat niet. Het boek is 1 verhaal, en alles hangt met elkaar samen.
- d) De ruimte: Het hele verhaal speelt zich af in China (met name in Peking) ten tijde van de Culturele Revolutie.
Plaatsen die belangrijk zijn:
- Het strafkamp
  - Het opvangtehuis
  - De flat van Lian
  - De school
  - De modderbuurt
  - De sportplaats van de eerste kaste
- e) Het perspectief: Het boek is geschreven vanuit het oogpunt van Lian. Je weet alleen haar gedachten en gevoelens. Een persoonlijk perspectief dus.
- f) Interpretatie en thematiek: Het thema van het boek is volgens mij het leven tijdens de Culturele revolutie. Het boek wil laten zien hoe het was om in die tijd te leven als jong meisje. Ook de vriendschap tussen Kim en Lian speelt een belangrijke rol. Het laat de tegenstellingen in het regime goed zien. Bijvoorbeeld dat ook al zegt Mao dat de boeren de meest aanzien hebben, toch wordt Kim gepest en Lian niet. Het is dus een beetje een vreemde vriendschap tussen Kim en Lian: bijna onmogelijk. Door de ouders van de beide meisjes wordt de vriendschap wel aanvaard hoewel dat niet meteen zo is. Maar toch zijn er veel tegenstellingen tussen de twee. Lian hoeft zich nergens druk over te maken, terwijl Kim meestal thuis in de kou zit omdat het te duur is om de kachel aan te doen. Lulu Wang:
"Mijn inspiratie om Het Lelietheater te schrijven lag hierin, dat ik een stukje van de geschiedenis wilde navertellen aan mensen die dit niet meegemaakt hebben en als nagedachtenis aan de mensen die veel geleden hebben onder de Culturele revolutie. Mijn boodschap is dat de menselijke geest groter is dan welke ellende dan ook, en dat wij ondanks alle ellende, verdriet en angst toch een lelietheater in ons hart kunnen bouwen zodat wij daarin vrede, rust, liefde en vertrouwen kunnen vinden. (...) Vooral het einde van het boek is tragisch, ten eerste omdat het de werkelijkheid van de Culturele Revolutie weergeeft, en ten tweede omdat ik mensen wil laten weten dat onderdrukking en discriminatie van mensen zoals Kim niet zonder gevolgen blijven."
(www.luluwang.nl/pdfDocs/lelietheater.pdf)
- 3) Het grootste sociale aspect van dit boek is de Chinese cultuur, wat je weer op kan delen in het kastensysteem, en de "politiek" van Mao. Het heeft allebei veel invloed. Respectievelijk vooral op de vriendschap tussen Lian en Kim, en op de gehele samenleving. Het is eigenlijk de basis van de manier waarop de mensen met elkaar omgingen. De economische aspecten hangen samen met het kastensysteem. De ouders van Lian verdienden (veel) meer dan de ouders van Kim. Zelfs tijdens de culturele revolutie was het nog zo dat de hoger geplaatsten er economisch beter voor stonden. "*De duivel schijnt altijd op een hoop*. Hoe hoger men zich op de sociale ladder bevond, hoe minder men voor alles hoefde te betalen. Al verdienden de partijbonzen op het eerste gezicht niet bijzonder veel meer dan het klootjesvolk -per slot van rekening propageerde de Roerganger (Mao, np) gelijkheid tussen alle burgers- zij genoten daarnaast allerlei privileges die bankbiljetten vervingen. Ze kregen vlees-, kleren-, fietsen- en horlogebonnen, zodat ze deze waar niet op de zwarte markt hoefden te kopen; ze reisden met de auto van de werkeenheden zonder een cent te betalen en ze werden uitgenodigd op diners en feestjes die hun gratis schranspartijen verschaften, zoals dit nieuwjaarsgala."
- 4) a) De visie van de auteur op de relatie literatuur-maatschappij: Lulu Wang wil met haar boeken de lezer een

Boekverslag Het lelietheater (Lulu Wang)

Neeltje Post

© havovwo.nl (januari 2003)

- boodschap meegeven, iets duidelijk maken. Zie ook het citaat hierboven. (2f, tweede gedeelte)
- b) Het verband tussen de visie van de auteur en het boek staat in het citaat hierboven.
- 5) Het boek kan niet in verband worden gebracht met Nederlandse maatschappelijke kwesties en veranderingen, omdat het verhaal zich in China af speelt. Een maatschappelijk aspect waar het wel veel mee te maken heeft, is de chinese culturele revolutie en het regime van Mao Zedong, "*de Vader, Moeder, Minnaar en Minnares in Een*".
- 6) a) De criticus beschrijft eerst het boek zelf (niet in makkelijke bewoordingen). Daarna geeft hij zijn oordeel over het boek: "Dat dit verhaal uitmondde in een ongeëvenaarde bestseller heeft meerdere oorzaken. De auteur onthoudt zich niet alleen van sociaal-politiek commentaar en uitweidingen. Zij bekeek de feitelijkheid met begrip en liefde. Haar lyrische stijl met een kinderlijke droomwereld en de dramatische spanning zorgen voor een filmisch scenario van een toch persoonlijk verhaal waarin de eigen jeugdervaringen niet verloochend worden en anekdoten de politieke realiteit naar de achtergrond verdringen. Met het tragisch slot houdt ze bovendien elke lezer waar dan ook een spiegel voor om hem aan het denken te zetten." De criticus vindt het dus een goed boek, dat erg interessant is, en op een mooie en bewonderenswaardige manier is geschreven.
- b) Ik ben het met de criticus eens. Het zijn hele nare herinneringen, een strafkamp, een moeilijke vriendschap, met als einde je vriendin die een terroriste wordt en die na een gijzeling opgeblazen wordt. Het is niet iets om vrolijk van te worden, en het lijkt mij heel moeilijk om dat na jaren nog weer naar boven te halen en allemaal op te schrijven. Dat is volgens mij emotioneel heel zwaar. Het is ook een boek waar je in blijft lezen, omdat je steeds wil weten hoe het verder gaat. Verder zijn de dingen mooi omschreven, en de chinese gedichten geven er iets heel bijzonders aan.
- 7) a) Het boek is niet typerend voor de dominante cultuur in Nederland. Of het echt typerend is voor de Chinese cultuur, weet ik niet, omdat ik die cultuur nog niet zo goed ken. Ik heb er in dit boek pas voor het eerst goed kennis mee gemaakt. Het is in ieder geval wel typerend voor de Chinese cultuur onder de regering van Mao.
- b) Het is een waar gebeurd Chinees verhaal, dus alle elementen van de Chinese cultuur tijdens (of eigenlijk: na) de culturele revolutie zijn erin verwerkt.

III. Evaluatie

- 1) **Beargumenteerd eindoordeel:**
Ik vind het een heel mooi boek. Het is heel indrukwekkend. De chinese cultuur (in die tijd) is (was) heel hard. De scheldwoorden en benamingen van mensen waren voor mij vreemd. Dat je zo iets kan zeggen tegen een ander persoon, een mens. Het was heel schokkend wat er met de mensen gebeurde, wat de mensen elkaar aan deden. Zoals leerlingen die hun leraren in elkaar slaan, meisjes die een oude man molesteren. En dat allemaal omdat Mao dat zei. Het is echt een boek dat je lang bij blijft. Ook het einde vond ik heel erg. Dat ze zomaar een mens opblazen. Kim had natuurlijk zeshonderd mensen willen vermoorden, maar ik moet er gewoon niet aan denken dat iemand die je goed kent opzettelijk de lucht in geblazen wordt.
- 2) **Beïnvloeding van het eindoordeel door recensie en andere secundaire literatuur:**
De recensie en andere secundaire literatuur hebben mijn oordeel niet veranderd.
- 3) **Wat ik heb geleerd van het uitvoeren van de verdiepingsopdracht:**
Ik heb geleerd dat je iets eenvoudigs op een onbegrijpelijke wijze kan formuleren, zo dat iedereen niet meer weet wat je nou bedoelt (=> vraag 3).
- 4) **Een probleem was:** dat ik vraag drie dus niet snapte, maar dat heeft een klasgenoot me uitgelegd. Je moest gewoon beschrijven welke sociale en economische dingen er in het boek voorkwamen.
- 5) **Het uiteindelijke uitvoeren van de opdrachten ging:** goed.